

การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน Legal Development to Promote Small Industries at the Community Level

วิษณุ บาคาล^{1*}, สุรชา อมรพันธุ์² และสมชอบ นิติพจน์³

Wisanu Bakal^{1*}, Suracha Amornpan² and Somchop Nitipoj³

^{1*}อาจารย์ ประจำหลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}อาจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

^{1*}Lecturer from Law Program the Faculty of Law Rajabhat Maha sarakham University

^{2,3}Lecturer from the Faculty of Education Shinawatra University

*Corresponding Author Email: Wisanu.b24@gmail.com

Received: 14 March 2025

Revised: 27 March 2025

Accepted: 29 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน 2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน และ 3. เพื่อเสนอแนะการพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจุบันและอนาคตภาคอุตสาหกรรมระดับชุมชนของประเทศไทยจะต้องมีการปรับตัว และพัฒนาให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมยุคใหม่ที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพภาคอุตสาหกรรมระดับชุมชน ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้ประกอบการในระดับชุมชนยังติดอยู่กับรูปแบบธุรกิจเดิมและไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ขึ้นมาได้ รวมทั้งยังประสบปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาการพัฒนาเชิงคุณค่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงขาดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพของปัจเจกชนหรือศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการขนาดเล็กระดับชุมชน จากปัญหาดังกล่าวเห็นควรให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุน เรื่ององค์ความรู้ การตลาดหรือการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็งของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย มีศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จนเป็นผู้นำในด้านนวัตกรรมและสามารถนำมาพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงยั่งยืน และ 3) มีข้อเสนอแนะ คือ ส่งเสริมให้เกิดองค์กรที่มาดูแลกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน โดยเฉพาะ และแก้ไขกฎหมายยังมีความล้าสมัยที่ยังขาดบทบัญญัติในการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ให้เข้าถึงการพัฒนาและเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรมหรือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และให้มีศึกษาวิจัยการพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ตามระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนากฎหมาย, อุตสาหกรรมขนาดเล็ก, ชุมชน

Abstract

This academic consists purposes to 1. to study the development of laws to promote small-scale industries at the community level 2. to analyze the development of laws to promote small-scale industries at the community level and 3. to recommend the development of laws to promote small-scale industries at the community level. The results of the study found that 1) Presently and in the future, the community-level industrial sector of Thailand must adjust and develop to be in line with the new era industries with higher competitive potential by changing the economic structure from the original driven by the development of the efficiency of the community-level industrial sector to an economy driven by technology and innovation. Developing laws to promote small-scale industries at the community level will be one way to develop community-level industries effectively 2) Community entrepreneurs are still stuck in the old business model and cannot develop new innovations. They also face other problems such as value development, environmental problems, social inequality and lack of human potential development, whether it is the potential of individuals or entrepreneurs especially small community entrepreneurs. From these problems, is recommended to establish an organization to act as a representative of small industry entrepreneurs at the community level in coordinating policies and operations between the private sector and the government. It is an agency that provides assistance in terms of capital, knowledge, marketing, or the introduction of modern innovative technologies into small industries at the community level in order to develop small industries at the community level to strengthen the industrial sector in Thailand, have the potential to compete economically and become leaders in innovation and be able to develop the country to have sustainable prosperity and 3) There are recommendations: promote the establishment of organizations that specifically look after small industry groups at the community level and amend outdated laws that lack provisions to promote small industry entrepreneurs at the community level to access development and access to technology, innovation or digital inequality problems. There should also be a study and research on the development of laws to promote small industries at the community level according to appropriate research methods.

Keywords: Legal Development, Small Industry, Community

บทนำ

ปัจจุบัน ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กต้องเผชิญกับสภาวะปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2567) ฉะนั้น องค์กรต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การในรูปแบบเดิมกับองค์การสมัยใหม่ก็มีความแตกต่างกัน หากในภาคอุตสาหกรรมยังคงรูปแบบเดิมหรือแบบที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญ คือ 1) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่บริหารจัดการแบบเดิม ส่งผลต่อการสูญเสียค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต เช่น อาจจะต้องผลิตใหม่ทำให้สิ้นเปลืองวัตถุดิบทั่วไป และสิ้นเปลืองกระแสไฟฟ้า พลังไอน้ำ น้ำมัน ซึ่งเป็นวัตถุดิบต้นกำลัง 2) ความสูญเสียด้านแรงงาน กล่าวคือ กระบวนการผลิตแบบเดิมต้องใช้แรงงานคน เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ควบคุมการผลิต ทำให้ต้องแรงงานคนเป็นจำนวนมากกว่าการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลหรือนวัตกรรม นอกจากนี้ การใช้แรงงานคนเป็นกำลังหลักยังมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เช่น ต้องทำงานตามเวลาของกฎหมายแรงงาน ซึ่งมีปัญหาเรื่องวันทำงาน วันหยุดหรือทำงานนอกเวลา นอกจากนี้แรงงานคนที่อยู่ในงานประเภทนี้เป็นแรงงานที่มีทักษะพิเศษหรือทักษะเฉพาะด้านซึ่งนับว่าหายากและขาดแคลน 3) ความสูญเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การนำทรัพยากรมาผลิตสินค้าและเมื่อเลิกใช้แล้วจะถูกทิ้งไม่นำกลับมาใช้อีก จึงส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการนำมาใช้และเมื่อทิ้งก็กลายเป็นขยะ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ ดังนั้น หากพิจารณาตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการภาคอุตสาหกรรมประเภทนี้มากพอสมควร (วสุพล โภคา และอารดา มหามิตร, 2566)

การส่งเสริมและสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน เป็นสิ่งที่รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทย เน้นว่าจำเป็นต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ (ศรีณย์ วัฒนา, 2560) แต่อุปสรรคสำคัญของภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน คือ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน องค์กรความรู้และนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามาสนับสนุนผู้ประกอบการกลุ่มนี้ โดยเหตุผลที่นำมาสนับสนุนว่าภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้จากประเทศรายได้สูงมักจะมีภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นแหล่งสร้างงานที่สำคัญและนวัตกรรมใหม่ ๆ มักจะเกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนมากกว่าในธุรกิจขนาดใหญ่ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล หรือ Depa, 2568) การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนรวมทั้งการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุน เรื่ององค์ความรู้ การตลาดหรือการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็งของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย มีศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (พฤทธิ์ เทศจิบ, 2566) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนากฎหมายและมีการดำเนินการให้เกิดองค์กรดังกล่าวขึ้น

ดังนั้น ในการขับเคลื่อนและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนากฎหมายการส่งเสริมกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ด้วยการใช้เทคโนโลยี

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (ฉัตรชัย นาถาพลอย, 2563) รวมทั้งเพิ่มการจัดการในส่วนการควบคุมและประเมินประสิทธิภาพการทำงาน มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามประสิทธิภาพการทำงาน สามารถทำการตรวจสอบและบำรุงรักษาได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งภาคอุตสาหกรรมจะส่งผลกระทบต่อสังคมหรือสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ จึงได้ทำการศึกษาและเขียนเป็นบทความวิชาการเรื่องนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บทวิเคราะห์

จากวัตถุประสงค์ของบทความวิชาการได้มีการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน พร้อมทั้งสรุปตามวัตถุประสงค์และมีข้อเสนอแนะ โดยศึกษาจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกฎหมายที่ใช้ในการพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความเป็นมาของอุตสาหกรรมไทย

ภาคอุตสาหกรรม (Industrial Sector) มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นภาคของการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Goods) ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน รวมถึงมีความสำคัญต่อการประกอบกิจการและการให้บริการในด้านต่าง ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งทุน แหล่งแรงงานที่ก่อให้เกิดรายได้ อีกทั้งเป็นแหล่งรวมของการพัฒนาทักษะฝีมือให้กับผู้คน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพัฒนาเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคปัจจุบันที่ประเทศไทยต้องปรับตัวตามกระแสของโลกเทคโนโลยีและดิจิทัล ด้วยการกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมตามนโยบาย Thailand 4.0 หรือที่กระทรวงอุตสาหกรรมเรียกว่า “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4” (Fourth Industrial Revolutions) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า “อุตสาหกรรม 4.0” ซึ่งการบรรลุเป้าหมายอุตสาหกรรม 4.0 ได้นั้น ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ด้วยแผนการพัฒนาสนับสนุนด้านการเงิน ความรู้และเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งการพัฒนาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยปรับทักษะ (Reskill) และเพิ่มทักษะ (Upskill) เพื่อสามารถปฏิบัติควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลครบวงจรแบบ “Smart Factory” เพื่อรองรับกับการพัฒนาไปสู่ ด้าน Industry 4.0 อีกทั้งต้องมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งมีกลไกทางกฎหมาย (Legal Mechanism) ที่ส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของภาคอุตสาหกรรมรวมทั้งการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมมีความสามารถในภาคการผลิต และการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน

นับตั้งแต่การประกาศใช้นโยบายตั้งแต่ “ประเทศไทย 1.0” ที่เน้นการดำรงอยู่และพัฒนาประเทศเน้นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขายพืชไร่ พืชสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น “ประเทศไทย 2.0” นอกเหนือจากเกษตรกรรมแล้วก็เน้นไปทางอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น “ประเทศไทย 3.0” ที่เน้นไปทางอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขายส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน

แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น ไปสู่ Thailand 4.0 โดยกำหนดแนวทางพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) เป็นประเทศและประชากรมีรายได้สูง ประเทศไทย 4.0 เป็นความมุ่งมั่นของรัฐบาลที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

ดังนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า สถานะการณ์ในปัจจุบันของภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยสัดส่วนมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมต่อมูลค่าการส่งออกรวม มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับกลางและสูง อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีการพึ่งพาการนำเข้า ชิ้นส่วน องค์กรประกอบ และเทคโนโลยีจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ ยังต้องอาศัยความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจากขั้นตอนการใช้แรงงานไร้ฝีมือค่าแรงต่ำและทุนเป็นหลักการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย เป็นไปในลักษณะของการเพิ่มมูลค่า (Value Added) ในกระบวนการผลิตมากกว่าการสร้างคุณค่า (Value Creation) ความสามารถในการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจากขาดการสั่งสมองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพภายในให้สามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้มา (Endogenous Efforts) ขาดการยกระดับห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) รวมถึงขาดการประสานความร่วมมือกัน (Synergy) ด้วยนวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยี ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวจากการแข่งขันที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือค่าแรงต่ำและทุนเป็นหลัก เป็นการสร้างคุณค่าด้วยนวัตกรรม องค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความท้าทาย ความเสี่ยงโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการยกระดับการสร้างความสามารถของประเทศไทยในการแข่งขันระดับโลกต่อไป

อีกทั้ง ประเทศไทยยังได้ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมด้วยนวัตกรรม โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรม เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ที่ผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) : Bio-Circular-Green Economy หรือที่เรียกว่า BCG Model (ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, 2561) เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติและยังสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน BCG Model จะเป็นกลไกที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถกระจายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันสามารถสร้างให้ประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นผู้นำระดับโลกในบางสาขาที่ประเทศไทยมีศักยภาพ จึงได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อใช้ในการขับเคลื่อน BCG Model ได้แก่ มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเป้าหมาย BCG ลดความเหลื่อมล้ำด้วยการเพิ่มรายได้เกษตรกรและชุมชน ยกกระดับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารของไทยขึ้นเป็นผู้ผลิตอาหารเพื่อสุขภาพและส่วนประกอบอาหารมูลค่าสูง Top 5 ของโลกอุตสาหกรรมชีวภาพ การผลิตยา เครื่องมือแพทย์ วัสดุชีวภาพ มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพส่งออก เป็นแหล่งจ้างงานทักษะสูงและรายได้สูง ระบบบริหารจัดการท่องเที่ยว นำไปสู่ Top 3 ของเอเชียแปซิฟิก ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรม กับ BCG Model จึงมีความสัมพันธ์กัน และการผลักดันการพัฒนา BCG ต้องเป็นการผนึกกำลังในการทำงานในรูปแบบของ “จตุรภาคี (Quadruple Helix)” ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ-

เอกชน/ชุมชน/สังคมมหาวิทยาลัยสถาบันวิจัย และหน่วยงานต่างประเทศ เพื่อดึงความรู้ ความสามารถและวิทยาการเข้ามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในประเทศ รวมไปถึงการลดการใช้ทรัพยากรลงจากปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ตามนโยบายในปัจจุบันคือ อุตสาหกรรม 4.0 และเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ที่ผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) หรือที่เรียกว่า BCG Model ก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของอุตสาหกรรม 4.0 ได้แก่ 1) การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารกับเครื่องจักร และระบบอัตโนมัติของอุตสาหกรรม (Industrial automation) เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการของผู้บริโภคแต่ละราย แต่ยังคงรักษาประสิทธิภาพการผลิตที่สูงในระดับเดียวกับการผลิตแบบการผลิตขนาดใหญ่ (Mass production) การเชื่อมโยงการผลิตและการกระจายการผลิต (Decentralized Production) ผ่านระบบดิจิทัล 2) การที่เครื่องจักรหรือหน่วยงานผลิตสามารถสื่อสารกันได้และตอบสนองโดยอัตโนมัติต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและตลาด (Intelligent Networking หรือ Independent Process Management) 3) การพัฒนาระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกดิจิทัลและโลกแห่งความเป็นจริงในการผลิต และ 4) การพัฒนาสื่อดิจิทัล ที่ต้องมีมาตรฐานที่เป็นสากลที่สามารถสื่อสารกับทุกสรรพสิ่งผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทั่วโลก

2. สถานการณ์ของภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน

อุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน คือ อุตสาหกรรมชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยลดปัญหาความยากจนในชุมชนชนบทได้ อีกทั้งยังทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง การพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชนให้มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน สามารถแข่งขันได้ในตลาดทุกระดับเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนให้สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน อุตสาหกรรมชุมชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านการผลิต การบริหารจัดการ ด้านการจำหน่ายและด้านการเงิน รวมทั้งด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายในห่วงโซ่อุปทานเพื่อเสริมสร้างพลังในการแข่งขันในระดับสากล ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมชุมชนที่ได้รับการ ที่ปรึกษาเครือข่าย ผู้ประกอบการค้า หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559)

ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนของประเทศไทย จำเป็นต้องมีแนวทางในการปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายอุตสาหกรรมของชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตภาคอุตสาหกรรม ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติที่สำคัญ คือ มิติที่หนึ่ง การเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม มิติที่สอง คือ การเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และมิติที่ 3 คือ การเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น การบริหารจัดการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมที่มีความสอดคล้องกับนโยบายอุตสาหกรรมของชาติ และเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ที่ผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ

หมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) หรือที่เรียกว่า BCG Model จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายอุตสาหกรรมของชาติ ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารกับเครื่องจักร และระบบอัตโนมัติของอุตสาหกรรม เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการของผู้บริโภคแต่ละราย แต่ยังคงรักษาประสิทธิภาพการผลิตที่สูงในระดับเดียวกับการผลิตแบบการผลิตขนาดใหญ่ การเชื่อมโยงการผลิตและการกระจายการผลิตผ่านระบบดิจิทัล การที่เครื่องจักรหรือหน่วยงานผลิตสามารถสื่อสารกันได้และตอบสนองโดยอัตโนมัติต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและตลาด การพัฒนาระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกดิจิทัลและโลกแห่งความเป็นจริงในการผลิต และการพัฒนาสื่อดิจิทัลต้องมีมาตรฐานที่เป็นสากลที่สามารถสื่อสารกับทุกสรรพสิ่งผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทั่วโลก อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะต้องให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้งานนวัตกรรมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

ในปัจจุบันการดำเนินการของภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนในบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับนโยบายอุตสาหกรรมของชาติเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าโดยภาพรวมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้นวัตกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังไม่เกิดการพัฒนานวัตกรรมสำหรับการบริหารจัดการในภาคอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายอุตสาหกรรม และยังมีไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนตาม BCG Model เนื่องจากอุปสรรคทางด้านต่าง ๆ เช่น ข้อจำกัดด้านความรู้ เทคโนโลยี ที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการคำนวณ การกำหนดขนาดการเลือกวัสดุให้เหมาะสมกับกระบวนการผลิตของแต่ละโรงงานนั้น ๆ และข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ควบคุมและติดตามของภาคอุตสาหกรรม จากปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ในภาคอุตสาหกรรมแบบเดิมหรือแบบที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน หากไม่มีการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย 4.0 ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ในภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนของประเทศไทย มีแนวทางการปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมยุคใหม่ โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตภาคอุตสาหกรรม ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม หากภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนยังคงเป็นรูปแบบเดิมหรือแบบที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และไม่มีมีการปรับเปลี่ยนที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญ คือ 1) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่บริหารจัดการแบบเดิม ส่งผลต่อการสูญเสียค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต เช่น อาจจะต้องผลิตใหม่ทำให้สิ้นเปลืองวัตถุดิบทั่วไป และสิ้นเปลืองกระแสไฟฟ้า พลังไอน้ำ น้ำมัน ซึ่งเป็นวัตถุดิบต้นกำลัง 2) ความสูญเสียด้านแรงงาน กล่าวคือ กระบวนการผลิตแบบเดิมต้องใช้แรงงานคน เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ควบคุมการผลิต ทำให้ต้องแรงงานคนเป็นจำนวนมากที่มากกว่าการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล หรือนวัตกรรม นอกจากนี้ การใช้แรงงานคนเป็นกำลังหลักยังมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เช่น ต้องทำงานตามเวลาของกฎหมายแรงงาน ซึ่งมีปัญหาเรื่องวันทำงาน วันหยุด หรือทำงานนอกเวลา นอกจากนี้ แรงงานคนที่อยู่ในงานประเภทนี้เป็นแรงงานที่มีทักษะพิเศษหรือทักษะเฉพาะด้านซึ่งนับว่าหายากและขาดแคลน ดังนั้นหากพิจารณาในด้านนี้จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการภาคอุตสาหกรรมประเภทนี้มากพอสมควร 3) การดูแลบำรุงรักษา กล่าวคือ กระบวนการผลิตแบบเดิมต้องมีการเตรียมแรงงานคน (Man) เพื่อดูแลรักษาตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากการทำงานของเครื่องจักรที่ต้องทำงานในลักษณะต่อเนื่องตลอดเวลา (Continuous) จำเป็นต้องมีกำลังคนในการควบคุม ดูแลตลอดเวลา จึงส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการบริหารจัดการ 4) ความสูญเสียด้านระยะเวลา กล่าวคือ กระบวนการผลิตแบบเดิมไม่สามารถกำหนดเวลาในการผลิตได้อย่างแม่นยำตามแผนงาน 5) ความสูญเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ กระบวนการผลิตเดิม

เป็นกระบวนการผลิตตามทฤษฎีแบบเส้นตรง คือ การนำทรัพยากรมาผลิตสินค้า และเมื่อเลิกใช้แล้วจะถูกทิ้งไม่นำกลับมาใช้อีก จึงส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการนำมาใช้ และเมื่อทิ้งก็กลายเป็นขยะ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ อีกด้วย และ 6) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ กระบวนการผลิตเดิมอาจจะไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์หรือหากผลิตได้ตามมาตรฐาน แต่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นได้

3. ปัญหาในทางกฎหมายและการดำเนินงานของภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน

ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมนวัตกรรมและดิจิทัล คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและยุทธศาสตร์ชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560) จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ แต่จากการศึกษาพบว่า นับจากที่ประเทศไทยกำหนดนโยบาย Thailand 4.0 แม้จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่มีการส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้พัฒนาด้านเอง เพื่อก้าวสู่อุตสาหกรรม 4.0 แต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ที่ตราขึ้นมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นับตั้งแต่มีการจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมมานานกว่า 30 ปีแล้ว มีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากสภาอุตสาหกรรม เช่น ข้อจำกัดการนำเข้าเป็นสมาชิกสามัญตามมาตรา 12 (1) และ 13 และข้อจำกัดของสมาชิกสมทบ ตามมาตรา 12 (2) และมาตรา 14, ปัญหาเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมสมาชิก ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาสำนักงานสาขาในต่างจังหวัดมีไม่ครบทุกจังหวัด ปัญหาสมาชิกสามัญมีโอกาสเข้าถึงข่าวสารและการขอรับการสนับสนุนและแหล่งเงินทุนได้มากกว่าสมาชิกสมทบ อีกทั้งกฎหมายฉบับที่กล่าวมานี้ยังมีความล้าสมัย ขาดบทบัญญัติในการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมให้เข้าถึงการพัฒนาและเข้าถึงเทคโนโลยีนวัตกรรมหรือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide)

นอกจากนี้ จะเห็นได้พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐนั้น กฎหมายฉบับดังกล่าวมีความล้าสมัย ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ตั้งแต่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม startup หรือภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน ให้ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้พัฒนาด้านเองเพื่อก้าวสู่อุตสาหกรรม 4.0 มากเท่าที่ควร ตามที่พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 หมวดที่ 1 ซึ่งในปัจจุบันการเพิ่มภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน ของภาคอุตสาหกรรมผลิตของกลุ่มเริ่มต้น และกลุ่มอุตสาหกรรมผลิต ขนาดเล็ก Small Industrial Enterprise

(SME) อย่างหลากหลายชนิดมาก ดังนั้น การแก้ไขวัตถุประสงค์ตามความในมาตรา 6 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมให้เข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม โดยแก้ไข มาตรา 6 โดยเพิ่มบทบัญญัติให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนหรือประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือนวัตกรรมดิจิทัล ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการและการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล และการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน มีการส่งเสริมและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมโดยต้องมีการพัฒนาควบคู่กันไปกับเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อให้กฎหมายสมบูรณ์และไม่ทำลายธรรมชาติ มีการพัฒนาคลังข้อมูลและฐานข้อมูลเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรม การบริหารจัดการความรู้ รวมทั้งส่งเสริมเพื่อให้มีระบบหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัย และเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่เหมาะสมและทันสมัย และพัฒนาส่งเสริมให้ผู้ประกอบการทุกระดับตั้งแต่ เล็ก กลาง ใหญ่ ให้เข้าถึงงานด้านดิจิทัลและสนับสนุนทุนหรือองค์ความรู้ด้านดิจิทัล รวมถึงประสานงานความร่วมมือด้านองค์ความรู้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม อีกทั้งใน มาตรา 8 ที่บัญญัติว่า ให้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และมีสำนักงานสาขาในจังหวัดอื่นได้ตามความจำเป็น และการจัดตั้งสำนักงานสาขาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับ จากบทบัญญัติแสดงถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงการส่งเสริมจากภาครัฐโดยเฉพาะในระดับภูมิภาคและระดับชุมชน ที่มีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ในการได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อและได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ (สุราษฎร์ เศรษฐศุทธิสรร, 2567)

4. การวิเคราะห์การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นภาคอุตสาหกรรมทุกระดับมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก เนื่องจากเป็นภาคของการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน รวมถึงมีความสำคัญต่อการประกอบกิจการและการให้บริการในด้านต่าง ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งทุน แหล่งแรงงานที่ก่อให้เกิดรายได้ อีกทั้งเป็นแหล่งรวมของการพัฒนาทักษะฝีมือให้กับผู้คน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพัฒนาเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคปัจจุบันที่ประเทศไทยต้องปรับตัวตามกระแสของโลกเทคโนโลยีและดิจิทัล ด้วยการกำหนดทิศทางพัฒนาภาคอุตสาหกรรมตามนโยบาย Thailand 4.0 ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม ด้วยแผนการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการเงิน ความรู้ เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งการพัฒนาด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยปรับทักษะและเพิ่มทักษะ เพื่อสามารถปฏิบัติควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลครบวงจรแบบ “Smart Factory” เพื่อรองรับกับการพัฒนาไปสู่ ด้าน Industry 4.0 อีกทั้งต้องมียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งมีกลไกทางกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมมีความสามารถในภาคการผลิตและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน สิ่งที่เป็นปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมนวัตกรรมและดิจิทัล คือ กฎหมายที่

เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ” จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีฯ และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตการดูแลของภาคอุตสาหกรรมตาม พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง เป็นปัญหาที่สำคัญในการยกระดับอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน และขยายเครือข่ายการผลิตสู่ต่างประเทศ การยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมไปถึงการยกระดับโครงสร้างสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน เพื่อการบริหารจัดการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนอย่างบูรณาการ

นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังขาดกลไกในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ตั้งแต่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม startup ให้ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้พัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่อุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและมีแนวทางการพัฒนาเท่าที่ควร หากมีแนวทางที่จะทำให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนหรือประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือนวัตกรรมดิจิทัล ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการและการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล และการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน มีการส่งเสริมและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมโดยต้องมีการพัฒนาควบคู่กันไปกับเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อให้กฎหมายสมบูรณ์และไม่ทำลายธรรมชาติ มีการพัฒนาคลังข้อมูลและฐานข้อมูลเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม การบริหารจัดการความรู้ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมเพื่อให้มีระบบหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและเอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่เหมาะสมและทันสมัย พร้อมทั้งพัฒนาส่งเสริมให้ผู้ประกอบการทุกระดับตั้งแต่ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ให้เข้าถึงงานด้านดิจิทัลและสนับสนุนทุนหรือองค์ความรู้ด้านดิจิทัล รวมถึงประสานงานความร่วมมือด้านองค์ความรู้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม เป็นการส่งเสริมการพัฒนาภาคขนาดเล็กในระดับชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จะช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมต่อมูลค่าการส่งออกรวม มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนที่ต้องการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมระดับกลางและสูง

ในภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนมีปัญหาที่สำคัญคือ การขาดองค์ความรู้ โดยเฉพาะในเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและต่างประเทศ เช่น ข่าวรายวัน ผลงานวิจัยใหม่ ๆ การศึกษาข้อมูลของผู้ประกอบการต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ฯลฯ การขาดเงินทุนเนื่องจากในการผลิตงานวิจัยหรือนวัตกรรมยังมีต้นทุนที่สูง การขาดเครือข่ายเชื่อมโยงต่าง ๆ ทั้งจากสถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา จึงทำให้ไม่มีโอกาสนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากนัก การขาดกำลังคน ไม่ว่าจะบุคคลากรที่มีความรู้ในสถานประกอบการ การขาดเครื่องมือ ระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการกระจุกตัวของการพัฒนานวัตกรรม ที่ส่วนใหญ่ยังอยู่แค่ในระดับส่วนกลางหรือระดับหัวเมือง จึงทำให้ผู้ประกอบการในระดับภูมิภาคและชุมชนยังติดอยู่กับรูปแบบธุรกิจเดิม ๆ และไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ รวมทั้งยังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการพัฒนา

เชิงคุณค่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงขาดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพของปัจเจกชนหรือศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

อีกประการที่สำคัญ คือ ควรมีการออกกฎหมายที่มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนโดยเฉพาะ หรืออาจจะมีการถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ กำหนดแนวทางการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนมาร่วมในกำหนดแนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ให้มีแนวทางที่ชัดเจนและเหมาะสมกับลักษณะของชุมชนนั้น เมื่อทำการวิเคราะห์การพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันคือ ผู้ประกอบการในระดับชุมชนยังติดอยู่กับรูปแบบธุรกิจเดิมและไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ขึ้นมาได้ รวมทั้งยังประสบปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาการพัฒนาเชิงคุณค่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงขาดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพของปัจเจกชนหรือศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการขนาดเล็กระดับชุมชน จากปัญหาดังกล่าวเห็นควรให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนโดยเฉพาะ กำหนดเป็นข้อตกลงหรือข้อบังคับให้เกิดองค์กรเพื่อมากำกับดูแล ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุน เรื่ององค์ความรู้ การตลาดหรือการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็งของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย มีศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จนเป็นผู้มีนำในด้านนวัตกรรมและสามารถนำมาพัฒนาประเทศให้มีความมั่งคั่งยั่งยืน

ข้อค้นพบเชิงวิชาการ หรือองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ

ข้อค้นพบเชิงวิชาการ คือ เห็นควรให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ในการประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุน เรื่ององค์ความรู้ การตลาดหรือการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ส่งเสริมให้เกิดองค์กรเครือข่ายที่มาดูแลกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชนโดยเฉพาะและแก้ไขกฎหมายที่มีความล้าสมัยที่ยังขาดบทบัญญัติในการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ให้เข้าถึงการพัฒนาและเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรมหรือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และให้มีศึกษาวิจัยการพัฒนากฎหมายเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กในระดับชุมชน ตามระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมต่อไป

บทสรุป

การขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมุ่งเน้นในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารการผลิต การบริหารเวลา การบริหารวัตถุดิบ การบริหารพลังงาน การบริหารด้านการซ่อมบำรุง และการบริหารต้นทุน ตลอดจนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักความสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 69 ที่กำหนดให้ “รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนาและนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้าง ความสามารถของคนในชาติ” และสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ให้เป็นแนวพัฒนาภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนด้วย ทั้งในทางกฎหมายและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชน ให้พัฒนาภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและประตัวให้เข้ากับยุคสมัยในอนาคตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2559). *อุตสาหกรรมชุมชน เรื่องการประกอบอุตสาหกรรมชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2568, จาก www.dip.go.th/th/category/2016
- ฉัตรชัย นาถอำพลอย. (2563). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 2(2), 461-470.
- พฤทธิ เทศจีบ. (2566). การสร้างความยั่งยืนทางดิจิทัลในธุรกิจด้วยสถานที่ทำงานดิจิทัล. *การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 ผ่านโปรแกรม Cisco WebEx 6 มิถุนายน 2566*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2561). *การพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Business Development)*. กรุงเทพฯ: CMS Digital Print.
- วสุพล โภคา และอารดา มหามิตร. (2566). การบริหารการเปลี่ยนแปลงการยอมรับเทคโนโลยีและการยอมรับนวัตกรรมที่มีผลต่อการปรับตัวของพนักงานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 ผ่านโปรแกรม Cisco WebEx 6 มิถุนายน 2566*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ศรัณย์ วัฒนา. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ 4.0 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไปสู่ประเทศไทย 4.0*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2567). *เกี่ยวกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2568, จาก https://fti.or.th/aboutus_th/documents/
- สุราษฎร์ เสวตศุทธิสร. (2567). *แนวทางการพัฒนากฎหมายและนวัตกรรมบริหารจัดการอุตสาหกรรมการผลิตภายใต้นโยบาย Thailand 4.0*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สาขากฎหมายกับการบริหาร คณะนิติศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล หรือ Depa. (2568). *เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลกับการสร้างมูลค่าผลกระทบบางทางเศรษฐกิจและสังคม*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2568, จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/tech-innovation-article>